

VIIIè CENTENARI DEL NAIXEMENT DEL REI JAUME I EL CONQUERIDOR

Jordi BRUGUERA

La celebració del VIIIè centenari del naixement de Jaume I (1 de febrer de 1208) ha tingut, naturalment, ressonància als països de llengua i cultura catalanes, per bé que desigual, com d'altra banda era d'esperar en celebracions d'aquesta índole. La doble importància del personatge homenatjat, com el rei més rellevant de la història de Catalunya, conqueridor i impulsor de noves institucions polítiques, i, d'altra banda, com a autor d'una de les peces més importants de la llengua i la literatura catalanes, el seu *Llibre dels fets*, ha donat peu a commemoracions de caràcter polític i, sobretot, cultural i acadèmic.

Els governs de les comunitats autònomes de Catalunya, Balears, País Valencià i Aragó van fer, en general ben al començ de l'any commemoratiu (2008-2009), actes oficials ben concrets, consistents en visites a llocs històrics relacionats amb la vida de Jaume I amb manifestacions d'un gènere ben habitual en ocasions similars. En canvi, es multiplicaren molt més arreu els actes acadèmics d'estudi de la personalitat política, cultural, lingüística i literària del rei Jaume, organitzats, al llarg de l'any per organismes administratius, universitats i altres institucions culturals. Ens hi fixarem, doncs, amb més detall, en la mesura de la informació que n'hem pogut obtenir.

L'Institut d'Estudis Catalans ha promogut en diversos indrets els congressos següents:

Barcelona (31 de març - 4 d'abril de 2008). Tema general: *El poder reial. Les institucions. La política internacional*. Ponències: «Jaume I i el seu temps» (Antoni Riera i Maria Teresa Ferrer), «Commemoració del congrés de Jaume I del 1908. I congrés d'història de la Corona d'Aragó» (Salvador Claramunt), «La monarquia» (Vicent Garcia Edo), «Poder i territori als estats originaris, Catalunya i Aragó» (Flocel Sabaté), «Jaume I i el govern de Mallorca i d'Eivissa (1230-1276)» (Pau Cateura), «El gobierno de Valencia después de la conquista» (1238-1276) (José Vicente Cabezuolo), «La frontera del principat de Catalunya amb el regne d'Aragó» (Josep Alanyà), «Jaime el Conquistador y Alfonso X el Sabio: una compleja relación de encuentros y desencuentros» (Manuel González Jiménez), «La cancelleria reial als temps de Jaume I» (Albert Torra), «King James I the Conqueror and the Artillery. Revolution of the Middle Ages» (Paul E. Chevedden), «Jaume I el Conqueridor i la marina de guerra del seu temps» (Albert Estrada), «La croada a Terra Santa del 1269 i la política internacional de Jaume I» (Ernest Mar-

cos), «Els municipis catalans a l'època de Jaume I» (Pere Verdés), «Jaume I a les *Constitucions i altres drets de Catalunya*» (Tomàs de Montagut), «La hisenda reial (c.1230-1276)» (Thomas N. Bisson), «La fiscalitat reial a la Corona d'Aragó durant el segle XIII: una visió de conjunt» (Vicent Baydal), «La política monetària en temps de Jaume I» (Miquel Crusafont), «Les Corts de Catalunya: l'impost del bovatge» (Pere Ortí), «La gestación de las Cortes de Aragón en el reinado de Jaime I» (Esteban Sarasa), «Las instituciones parlamentarias valencianas durante el reinado de Jaime I (1238-1276), Panorama general de les relacions internacionals de Jaume I» (Maria Teresa Ferrer), «La fi de l'expansió a Occitània» (Martí Aurell), «El reino de Navarra y la Corona de Aragón en tiempos de Jaime I el Conquistador (1208-1276), Relacions amb els països islàmics» (Carles Vela), «Relacions amb la Santa Seu» (Damian Smith).

Saragossa (14-16 de maig de 2008), organitzat per la Institución «Fernando el Católico», d'acord amb l'Institut d'Estudis Catalans. Tema general: *La sociedad en Aragón y Cataluña en el reinado de Jaime I (1213-1276)*. Ponències: «Jaime I y Aragón» (M. Luz Rodrigo), «Oligarquías y familias en Aragón» (José Luís Corral), «Oligarquías y familias en Cataluña» (Prim Bertran), «Artesanos y manufactureros en Aragón» (Germán Navarro), «Artesanos y manufactureros en Cataluña» (Antoni Riera), «Los judíos en Aragón» (Asunción Blasco), «Los judíos en Cataluña» (Jaume Riera), «Los mudéjares en Aragón y Cataluña» (José Hinojosa), «La nobleza en Aragón» (Juan F. Utrilla), «La nobleza en Cataluña» (Salvador Claramunt) «El campesinado en Aragón» (Sebastián Andrés), «El campesinado en Cataluña» (Jordi Bolós).

Lleida (16-19 de setembre de 2008), organitzat per l'Institut d'Estudis Ilerdencs, amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Catalans. Tema general: *L'Església en temps de Jaume I*. Ponències: «Roma e la Corona d'Aragona nel XIII sec.: le bolle pontificie» (Tilmann Schmidt), «Les iniciatives de l'Església catalana» (Antoni Pladevall), «L'economia de l'Església» (Prim Bertran), «Pietat popular i clima religiós» (Josep Baucells), «L'Església a Mallorca» (Pau Cateura), «La Iglesia en Aragón» (Vidal Muñoz Garrido), «Monestirs i parròquies a Catalunya» (Josep M. Martí i Bonet), «Les noves fundacions monàstiques: l'exemple de Benifassà» (Carles Rabassa), «Guerra y religión en el contexto hispánico del siglo XIII» (Luís García-Guijarro), «Els ordes militars: els Templers» (Josep Maria Sans), «Els ordes militars: els Hospitalers» (Maria Bonet), «Els ordes religiosos a Catalunya: els franciscans» (Jill R. Webster), «Els ordes religiosos a Catalunya: els dominicans i les grans personalitats de l'orde» (Josep Hernando), «New Perspectives on the Creation of the Mercedarian Order» (James W. Brodman).

Palma de Mallorca (13-16 d'octubre de 2008), en col·laboració amb el Consell Insular de Mallorca i de l'Institut Europeu de la Mediterrània. Tema general: *La conquesta de Mallorca. L'economia urbana, comercial i marítima. La figura de Jaume I*. Ponències: «La conquesta de Mallorca i d'Eivissa» (Antoni Mas), «El pas de *Mayurqa* a *Mallorca*. El repartiment» (Guillem Rosselló), «L'organització agrícola de les noves terres a Mallorca i paisatge rural» (Ricard Soto), «La ciutat de Mallorca i l'articulació ciutat-part forana a Mallorca» (Maria Barceló), «L'impuls comercial i marítim de Barcelona» (Stephen Bensch), «El comerç amb els estats italians» (Maria Teresa Ferrer), «L'expansió comercial vers l'Orient mediterrani» (Damien Coulon), «Mercaders barcelonins al Magrib» (Carme Batlle), «La integració comercial i marítima de Mallorca dins de l'àrea

comercial catalana» (Jaume Sastre), «La integració comercial i marítima de València dins de l'àrea comercial catalana» (David Igual), «El Consolat de Mar i els consolats d'ultramar» (Daniel Duran), «La manufactura» (Antoni Riera), «Els fills de Jaume I i la política successòria» (Ricard Urgell), «L'arrelament popular de la figura de Jaume I» (Caterina Valriu), «La percepció de Jaume I a l'època moderna» (Eva Serra), «Jaume I, entre la història i la literatura (Gabriel Ensenyat), «Jaume I i la Renaixença» (Jaume Sobrequès), «La historiografia sobre Jaume I (Jaume Aurell), «La iconografia de Jaume I» (Marta Serrano Coll).

Gandia (27 i 28 de novembre de 2008), amb la col·laboració del Centre Alfons el Vell de Gandia. Tema general: *El món de la cultura a l'època de Jaume I. L'expansió territorial a València*. Ponències: «El Llibre dels fets com a obra literària» (Josep M. Pujol), «Arquitectura i art de conquesta al Mediterrani en temps de Jaume I» (Xavier Barral), «L'art en època de Jaume I: un instrument àulic?» (Francesca Español), «La cirurgia i l'esperó de la guerra» (Lluís Cifuentes), «Coneixements geogràfics i cartogràfics a la Mediterrània occidental del segle XIII» (Ramon Pujades), «Identitat lingüística del *Llibre dels fets* de Jaume I» (Jordi Bruguera), «Jaume I i la cultura trobadoresca» (Albert Hauf), «València i Jaume I. El repartiment d'un país i la creació d'un regne» (Enric Guinot), «Les transformacions de l'espai» (Ferran Garcia Oliver), La conquesta de Múrcia (David Garrido), «Els musulmans valencians en el moment de la conquesta» (Manuel Ruzafa), «La configuració del perfil municipalista en la red urbana del reino» (Rafael Narbona), «La colonització del segle XIII: l'origen d'una pagesia escindida» (Pau Viciano), «A la recerca del rostre i les gestes del rei» (Josep Antoni Gisbert), «Jaume I i la historiografia valenciana» (Antoni Furió).

Girona (1 i 2 de desembre de 2008), patrocinat pel Departament d'Obres Públiques de la Generalitat. Tema general: *Economia rural i articulació urbana. Jaume I, família i cort*. Ponències: «L'explotació de la terra a Catalunya» (Gaspar Feliu), «La senyoria rural en temps de Jaume I» (Pere Benito), «La situació del camperolat català» (Paul Freedman), «Les territoires des Comtés au temps de Jaume Ier d'Aragon le Conquérant» (Aymat Catafau), «L'articulació urbana a Catalunya» (Philip Banks), «Gérone au temps de Jacques Ier» (Christian Guilleré), «Vida quotidiana i espai domèstic» (Teresa Vinyoles), «Els camins a Catalunya en temps de Jaume I» (Jordi de Bolós), «Fires i mercats» (Mercè Aventín), «Une petite-fille de l'empereur de Constantinople, reine d'Aragon. Identité et pouvoirs de Jolánta Arpád (1215-1251)» (Claire Ponsich), «Les amistançades Aurembiaix d'Urgell, Blanca d'Antillón, Teresa Gil de Vidaure, Berenguera Alfonso, Sibilla de Saga» (Elisa Varela), «Trobadors i cultura trobadoresca durant el regnat de Jaume I» (Míriam Cabré), «La cultura jueva en temps de Jaume I» (Eduard Feliu), «Jaume I, una valoració del regnat» (Josep M. Salrach).

La Universitat Jaume I de Castelló, «per nom propi i com a entitat difusora de la història i de la cultura de les comarques de Castelló, va promoure, de manera institucional, una sèrie d'actes commemoratius del VIIIè centenari del naixement del rei Jaume I, orientats a potenciar el coneixement de la seua personalitat i de la seua història, així com la reflexió sobre el seu llegat». Esmentem-ne els actes principals.

Els dies 16 i 17 d'abril de 2008, la Fundació Germà Colón, de la mateixa Universitat, organitzà un seminari amb el tema *La corona d'Aragó en l'època de Jaume I*. Ponències:

«Jaume I: perfil biogràfic d'un monarca feudal» (Antoni Furió), «Jaime I y el reino de Aragón» (Juan F. Utrilla), «Catalunya en època de Jaume I» (Joan Busqueta), «Conquesta i colonització d'un espai estratègic: les Illes Balears (1229-1276)» (Pau Cateura), «La conquesta del regne de València» (Josep Torró), «Les comarques de Castelló en època de Jaume I» (Carles Rabassa).

Els dies 9-11 de juliol de 2008 tingué lloc un curs d'estiu sobre *Jaume I: un rei i una època, una societat i una cultura*. El curs pretenia oferir una aproximació a aspectes no estrictament històrics de l'època i del regnat de Jaume I, amb la participació d'estudiosos de diferents àmbits.

Els dies 20 i 21 d'octubre de 2008, i dins el marc dels encontres acadèmics organitzats per la Generalitat Valenciana per a l'Any Jaume I, se celebrà el col·loqui sobre *Les terres i les gents del rei*. Ponències: «Jaume I: una corona i quatre regnes» (Antoni Furió), «Organització del territori, organització del poder en temps de Jaume I» (Enric Guinot), «Repoblament i ordenació espacial de l'illa de Mallorca» (Pau Cateura), «*Eclesiàstics i ordes militars en temps de Jaume I*» (Josep M. Sans i Travé), «Els musulmans de la Corona d'Aragó i Jaume I» (Josep Torró), «El rei Jaume I i el món jueu del seu temps» (José Hinojosa), «La xarxa de ciutats del segle XIII» (Ferran Garcia-Oliver), «Les ciutats ultrapirinenques de la Corona d'Aragó a l'època de Jaume I» (Antoni Riera), «La Plana de Castelló: escenari de creació de ciutats en el segle XIII» (Carles Rabassa), «Ciudades y ciudadanos en Aragón» (Ángel Sesma), «Las funciones económicas del patriado urbano de la Corona de Aragón en el siglo XIII» (Paulino Iradiel), «Els prohoms del rei a València» (Rafael Narbona).

L'esmentada Fundació Germà Colón organitzà també els dies 19-21 de novembre de 2008 el col·loqui sobre *La llengua catalana en temps de Jaume I*. Ponències i comunicacions: «Les edicions cinccentistes valencianes de la *Crònica del rei Jaume*» (Germà Colón), «Algunes notes sobre el lèxic d'Arnau de Vilanova» (Eduard Baile), «Panorama de les construccions concessives en temps de Jaume I» (Xavier Rofes Moliner), «La llengua al Regne de Mallorca del segle XIII» (Jaume Corbera), «L'aportació de Jofre de Foixà a la filologia romànica» (Elena Grínia), «L'aragonès en temps de Jaume I (Emili Casanova), «La llengua catalana en alguns documents literaris i no literaris del segle XIII: una visió des de dins» (Lluís Gimeno Betí), «Les construccions condicionals del *Llibre dels fets*» (Xavier Molina Martí), «La llengua del *Llibre dels fets*: una sintaxi marcada per l'oralitat» (Jordi Bruguera), «La consciència lingüística catalana en el segle XIII: noves perspectives d'anàlisi» (Immaculada Fàbregas i Alegret), «Àrab i català en temps de Jaume I» (Carme Barceló), «Una aproximació a la llengua de Ramon Llull: l'ús de les oracions condicionals amb *si*» (Joan Martí i Castell), «La situació lingüística i sociolingüística a la València del segle XIII» (Antoni Ferrando).

Dins els encontres acadèmics planejats per la Generalitat Valenciana, la Universitat d'Alacant organitzà, els dies 22 i 23 d'octubre de 2008, el que tenia per tema: *L'imaginari polític del rei*, amb les ponències següents: «La relación del rey Jaime con los obispos» (Miguel Navarro Sorni), «Qué es un jurista en el siglo XIII» (Aquilino Iglesia), «Nachmanidas, un judío del rey Jaime» (José Antonio Fernández), «La arquitectura del rey» (Daniel Benito Görlich), «Jaume I i els inicis de pintura al regne de València» (Ximo Company), «Rey y reino: el sentido de la política medieval» (Adeline Roucqoi),

«Realismo político y propaganda regia» (José Luís Vilacañas), «El rey en Europa» (Antonio Rivera), «Els homes de Cancelleria» (Ricard Urgell Hernández), «El régimen municipal» (Juan Antonio Barrio), «El orden del territorio» (José Vicente Cabezuelo).

La Universitat de València organitzà també, els dies 24 i 25 d'octubre de 2008, el tercer dels encontres promoguts per la Generalitat Valenciana, amb el tema general: *Els gustos del rei*, i les ponències següents: «La imatge del rei en la dedicatòria del Jaufré» (Anton Espadaler), «La esmeralda y el fuego: el ideal caballeresco en su literatura en tiempos de Jaime I» (Margarita Torre), «Els trobadors del rei Jaume» (Isabel de Riquer), «Representacions femenines a l'època de Jaume I» (Almudena Blasco), «Músicas para un rey conquistador: Jaime I como paradigma de masculinidad» (Josemi Lorenzo), «Jaume I: història d'un rei seductor» (Maria Carne Roca), «El rei i la festa: ritu i espectacle a l'època de Jaume I» (Francesc Massip), «Vestido y apariencia en los reinos del siglo XIII» (Juan Vicente García Marsilla), «In hora mortis. Dévotions, spiritualité et comportements des rois face à la mort (XIIIè siècle)» (Andrea Martignoni), «Modos y grados profanos del arte en tiempos de Jaime I» (Daniel Rico Camps), «Nova sint omnia more christiano. Imágenes y espacios para el nuevo reino de Jaime I» (Amadeo Serra), «La taula i la cuina del rei: ceràmica i vaixel·la entre la tradició i el canvi al s. XIII» (Jaume Coll).

L'Acadèmia Valenciana de la Llengua va organitzar al Monestir de Sant Miquel dels Reis de València un Simposi Internacional amb motiu del centenari de Jaume I, ja acabada la seva celebració (7-9 de maig de 2009). Tema general: *Llibre dels feits: aproximació crítica*. Ponències: «Tradició i materialitat dels manuscrits del *Llibre dels feits*, en relació amb la documentació conservada de l'època» (Francesc Gimeno), «Prioritats textuais i filiació dialectal del *Llibre dels feits*» (Jordi Bruguera), «La morfologia verbal del *Llibre dels feits*» (Max Wheeler), «El lèxic del *Llibre dels feits* en el context de la llengua de l'època» (Emili Casanova), «Els aragonesismes del *Llibre dels feits* i el context lèxic de l'època» (Josep Martines), «Estudi del nombre en el *Llibre dels feits* en el context de la llengua de l'època» (Joaquim Martí), «Sentit, gènere discursiu i raó autobiogràfica del *Llibre dels feits* de Jaume I» (Josep M. Pujol), «Claus estilístiques del *Llibre dels feits* i anàlisi de fragments escollits» (Xavier Renedo), «Aspectes sintàctics del *Llibre dels feits* en el context de la llengua medieval» (Rafael Ramos), «L'adscripció dialectal del *Llibre dels feits*» (Antoni Ferrando), «La figura del rei En Jaume: del *Llibre dels feits* a les altres grans cròniques» (Josep A. Aguilar), «Els models ideals de la cavalleria i els motles de la realitat: Jaume I i el *Llibre dels feits*» (Vicent Martines), «Història, alteritat i manipulació: la presentació dels musulmans en el *Llibre dels feits*» (Francisco Franco), «Jaume I i la guerra de Múrcia en el *Llibre dels feits*» (José Vicente Cabezuelo), «La territorialitat dels Furs» (Vicent Lluís Simó Santonja), «Del *Llibre dels feits* a la *Gesta Iacobi* de Fra Pere Marsili: Història i propaganda» (Juan Francisco Mesa).

La Universitat de Lleida va participar en els actes de diversa índole organitzats per les institucions de la ciutat: Ajuntament, Diputació (Institut d'Estudis Ilerdencs), Delegació del Govern. Els actes commemoratius del 800 aniversari del naixement de Jaume I començaren el 3 de juny amb la plantada de l'Arbre de les Cultures (un teix) on participaren nens i nenes dels centres educatius. Al mes de juliol la Paeria presentà l'edició facsímil de dos importants documents del patrimoni municipal: els pergamins amb el Privilegi de concessió de la Fira de Sant Miquel (1232) i el Privilegi de concessió de la

Paeria (1264). Al mes de setembre, l'Ajuntament, en col·laboració amb Òmnium Cultural, organitzà dues conferències: (8 de setembre de 2008) «Jaume I i la construcció de la nació catalana» (Antoni Furió), (9 de setembre de 2008) «Biografia de Jaume I» (Ernest Belenguer).

L'Arxiu de Folklore del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili va organitzar, els dies 23-25 d'octubre de 2008, el III Curs de Cultura Popular «El rei Jaume I en l'imaginari popular i en la literatura», centrat en el vuitè centenari del seu naixement. El curs, celebrat a Salou, va comptar amb l'assistència i la participació d'estudiosos i alumnes d'aquella universitat, així com de les Universitats de les Illes Balears i d'Alacant. Ponències: «Jaume I el Narrador: l'estil del rei» (Josep M. Pujol), «El rei En Jaume: un heroi de llegenda» (Caterina Valriu), «El rei jove: *Mallorca cristiana*, de Damas Calvet» (Magí Sunyer), «La petjada del rei En Jaume per terres tarragonines» (Emili Samper), «El rei En Jaume, un personatge de rondalla» (Carme Oriol), «El rei Jaume I: història i llegenda en l'imaginari col·lectiu valencià» (Joan Borja), «Llegendes al voltant de la conquesta: fonts escrites i iconogràfiques» (Víctor Gómez Labrado), «L'itinerari de la conquesta de Mallorca: de la història a la llegenda» (Tomàs Vibot), «València i els centenaris del rei En Jaume I (1876 i 1908)» (Rafel Roca), «L'engendrament del rei En Jaume en la literatura del segle XIX» (Mònica Sales). Hi hagué també una taula rodona i presentació dels llibres: «El rei en Jaume I: un heroi històric, un heroi de llegenda: cinc itineraris per Mallorca» (Caterina Valriu i Tomàs Vibot) i «La Renaixença i la ruta del Cister» (Rafael Roca).

La XL Universitat Catalana d'Estiu de Prada del Conflent, que tingué lloc els dies 15-24 d'agost de 2008, dedicà la seva secció de Literatura a commemorar el VIIIè centenari del naixement de Jaume I, amb el tema general: *El rei Jaume I: història, literatura i llegenda*. La coordinació anà a càrrec de Joan Borja. Lliçons: «De les 'coses grans i bones' a les 'menuderies': estratègies narratives de Jaume I» (Josep M. Pujol), «El rei Jaume I: història i llegenda en l'imaginari popular valencià» (Joan Borja), «Llegendes al voltant de la conquesta: fonts escrites i iconogràfiques» (Víctor G. Labrado), «La figura del rei Jaume I en el teatre popular català» (Vicent Brotons), «Jaume I a les aules de primària, secundària i batxillerat» (Josep M. Escolano), «La conquesta de Mallorca: de la història a la llegenda» (Caterina Valriu).

El Consell de Mallorca va declarar l'any 2008 «Any rei Jaume I». Entre els actes programats destacà la celebració d'un col·loqui sobre *El rei En Jaume i Capdepera*, en memòria del tractat de Capdepera de 1231, en virtut del qual Menorca es declarava sotmesa al vassallatge de Jaume I i entrava així a integrar-se a la Corona d'Aragó. El col·loqui tingué lloc a diferents dependències de l'Ajuntament de Capdepera els dies 20-23 de novembre de 2008. Ponències: «El Tractat de Capdepera: Transcripció, traducció i estudi codicològic» (Antoni Mut), «El Tractat de Capdepera segons el relat del *Llibre dels feits*» (Gabriel Ensenyat Pujol), «Ibn'Amira Al-Mahzumi, autor del *Kitab Tarih Mayurqa*. Un valencià a la història de Mallorca i Menorca» (Nicolau Roser Nebot), «Tradició i pervivència dels castells roquers a les illes orientals de l'Al-Andalus» (Guillem Rosselló Bordoy), «Sa'id Ibn Hakam a través del *Kitab Lubab al-albab*» (manuscrit de l'Escorial) (Emilio Molina López), «Investigació arqueològica islàmica» (Lluís Planalamor i Jaume Sastre), «Capdepera i es Freu» (Vicenç Maria Rosselló Verger), «La

caiguda de Mallorca i les seves conseqüències per la presència musulmana a Menorca entre 1230 i 1287 segons les fonts àrabs» (Ben Ma'mmar).

Les Universitats Autònoma de Barcelona i Pompeu Fabra han comunicat que no havien organitzat cap acte per commemorar el VIIIè centenari del naixement de Jaume I.

Les altres universitats de la Xarxa Vives (Abat Oliba Ceu, Alacant, Andorra, Barcelona, Girona, Illes Balears, Internacional de Catalunya, Miguel Hernández d'Elx, Oberta de Catalunya, Perpinyà Via Domitia, Politècnica de Catalunya, Politècnica de València, Ramon Llull, València, Vic), fins al moment d'acabar la redacció d'aquesta crònica, no ens han donat cap resposta explícita a la nostra petició d'informació sobre possibles actes celebrats en commemoració dels 800 anys del naixement de Jaume I.

Fora de Catalunya, concretament la ciutat de Montpeller, on nasqué el rei Jaume, va commemorar ben dignament el VIIIè centenari del naixement del seu fill il·lustre.

La Société Archéologique de Montpellier organitzà, amb el tema *Jacques le Conquérant, roi d'Aragon, et Montpellier sa ville natale*, un cicle de conferències en dues tongades, a la primavera (1, 15, 29 d'abril; 13, 27 de maig; 10 de juny, de 2008): «Les verrières du Montpellièrais aux XIIIe et XIVe siècles» (Alain, Riols), «La charte de 1204, le consulat et les métiers à Montpellier» (André Gouron), «Les juifs à Montpellier sous Jacques Ier d'Aragon» (Michaël Iancu), «Arnaud de Villeneuve, le plus illustre des médecins du XIIIe siècle» (Jean-Paul Senac), «Les templiers, entre mythe et réalité» (Robert Vinas), «Croire en Dieu et vivre en société au XIIIe siècle» (Gilles Danroc); i a la tardor (16, 30 de setembre; 14, 28 d'octubre; 4, 18 de novembre; 2 de desembre, de 2008): «Les universités et l'école de médecine de Montpellier au XIIIe siècle» (Thierry Lavabre-Bertrand), «Notre-Dame des Tables, l'église fondatrice et les 'autres églises' de Montpellier» (Jean Nougaret), «La conquête de Majorque» (Robert Vinas), «Les Cathares, la rencontre de Montpellier, 1206-2006, ou la naissance du charisme des ordres Mendicants (Dominicains et Franciscains)» (Gilles Danroc), «L'importance du port de Lattes pour le commerce de Montpellier aux XIIIe et XIVe siècles» (Gilbert Larguier), «Les rapports entre le seigneur, les consuls et l'évêque au XIIIe siècle à Montpellier» (Jean Hilaire), «Portrait du roi Jacques le Conquérant» (Laurent Deguara).

També, els dies 23-26 d'octubre de 2008, dins el cicle «Année Jacques le Conquérant, roi d'Aragon, seigneur de Montpellier», tingué lloc la «1re rencontre internationale du patrimoine historique en Coeur d'Hérault et à Montpellier», jornades històriques celebrades a Clermont l'Hérault, Lodève i Montpellier organitzades per la *Coordination Action Patrimoine du Clermontais*, la *Société Archéologique de Montpellier* i el *Musée Languedocien* amb el patrocini del *CIRDOC* i del *Pays Coeur d'Hérault*. El tema general fou: «*Le XIIIe siècle en Languedoc et dans les possessions de Jacques le Conquérant*». Ponències: «Espace occitano-catalan aux XIIe et XIIIe siècles: le grand basculement» (Philippe Martel), «Les Orients d'Occitanie Ports de mer et de montagne» (Alain Surre-Garcia), «Les Juifs du Languedoc, passeurs d'Al Andalus» (Jordi Passerat), «Idéologie de la guerre et de la conquête chrétienne dans la péninsule Ibérique au XIIIe siècle» (Luís García-Guijarro), «Architecture militaire des Templiers dans la péninsule Ibérique» (Joan Fuguat-Sans), «Gens du Midi aux expéditions de Majorque, Valence et de Murcie» (Robert Vinas), «Des hommes dans la ville: Position sociale et status juridiques à Montpellier (1150-1250)» (Pierre-Jean Bernard), «Portrait de Jacques le Conquérant, Roi d'Ara-

gon, Comte de Barcelona, Seigneur de Montpellier et le XIIIe siècle en Languedoc» (Laurent Deguara).

Aquest centenari ha propiciat també l'aparició de publicacions sobre diversos aspectes de la vida i l'obra del rei Jaume. En reportem les principals de què hem tingut coneixement:

VINAS, Agnès i Robert: *Llibre dels fets de Jaume el Conqueridor*. Versió en català modern de Josep Maria Pujol. Mallorca: Editorial Moll, 2008.

JAUME I EL CONQUERIDOR: *Llibre dels fets*. A cura de Jordi Bruguera. Barcelona: Proa, 2008.

JAUME I: *Llibre dels fets*. Estudi introductori i modernització lingüística per Antoni Ferrando i Vicent J. Escartí. València: Institució Alfons el Magnànim, 2008.

Llibre dels fets. Conquestes de Mallorca i Eivissa i submissió de Menorca. Introducció i edició a cura de Gabriel Ensenyat Pujol. Ed. Diari de Balears, 2008.

COLÓN, Germà i MARTÍNEZ ROMERO, Tomàs (ed.): *El rei Jaume I. Fets, actes i paraules*. Castelló / Barcelona: Fundació Germà Colón Domènech / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008.

FURIÓ, Antoni: *El rei conqueridor. Jaume I: entre la història i la llegenda*. València: Bromera, 2008.

BELONGUER, Ernest: *Jaume I i el seu regnat*. Lleida: Pagès editors, 2007.

BELONGUER, Ernest: *Jaume I a través de la història*. València: Publicacions de la Universitat de València, 2009.

LLUCH, Enric: *Temps de conquesta*. València: Bromera, 2008.

El Llibre dels fets de Jaume I. Versió de Francesc Machirant. València: Bromera, 2008.

ROCA, Maria Carme: *Les dones de Jaume I*. Barcelona: L'esfera dels llibres, 2008.

FERRER NAVARRO, Ramon: *Una aproximació a la Crònica de Jaume I*. València: Generalitat Valenciana, 2008.

Llibre de la Cort del Justícia de València (1280-1282). Edició a cura d'Enric Guinot Rodríguez, M. Àngels Diéguez i Carmel Ferragud. València: Fonts històriques valencianes, Coedició de la Universitat de València i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2008.

Llibre de la Cort del Justícia de València (1283-1287). Edició a cura de Rosa M. Gregori, Juan V. García Marsilla i Ramon J. Pujades. València: Fonts històriques valencianes, Coedició de la Universitat de València i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2008.

Llibre de la Cort del Justícia de València (1287-1288,1298). Edició a cura d'Aureli Silvestre Romero. València: Fonts històriques valencianes, Coedició de la Universitat de València i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2008.

El Llibre del Repartiment: El naixement d'un regne. VIII Centenari Jaume I (1208-2008). Generalitat Valenciana, Biblioteca Valenciana, 2008.

Liber privilegiorum civitatis et regni Valentie, I. Jaume I. A cura de Josepa Cortès. València: Publicacions de la Universitat de València, 2009.

TORRÓ, Josep: *El naixement d'una colònia. Dominació i resistència a la frontera valenciana*. València: Publicacions de la Universitat de València, 2009.

Repartiments a la Corona d'Aragó. A cura d'Enric Guinot i Josep Torró. València: Publicacions de la Universitat de València, 2009.

LABRADO, Víctor: *Jaume I*. Material didàctic. Educació Secundària Obligatòria, Batxillerat, Col·lecció Didàctica 5. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2008.

El centenari de Jaume I ha donat lloc també a algunes exposicions interessants.

La Universitat de Barcelona va organitzar, del 2 al 29 de febrer de 2008, a la biblioteca de la facultat de Filosofia i Geografia i Història una completa i molt interessant exposició dels fons bibliogràfics sobre Jaume I.

El mes d'abril de 2008 s'exposaren a la sala capitular del monestir de Sant Miquel dels Reis de València els tres volums de l'important *Llibre del Repartiment de València*, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, juntament amb altres documents de l'època de Jaume I del mateix Arxiu. Es tracta de trenta-tres pergamins, que són reflex de les més de 134.000 donacions que el monarca va fer dels territoris valencians i les condicions de repoblació que significà passar d'un món oriental islàmic a un d'occidental cristià. Una segona part agrupava documents de l'Arxiu de la Catedral de València. Eren trenta-un pergamins majorment relacionats amb les donacions realitzades a l'Església i datats entre 1237 i 1269.

També el mateix mes d'abril de 2008, el departament de la vicepresidència de la Generalitat de Catalunya organitzà una exposició a l'antiga seu de l'Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona que exhibia butlles papals, testaments, actes oficials, cartes, contractes matrimonials del temps del rei Jaume, d'una gran importància per al coneixement de la vida del Conqueridor i del seu llarg regnat.

Cal remarcar l'exposició *Blasco de Alagón i els orígens de la conquesta valenciana*, sobre aquest noble i la seva vinculació amb el territori i amb el rei Jaume I, que es féu a la Llotja del Cànem, seu de la Ciutat de la Universitat Jaume I, del 8 al 30 d'octubre de 2008. L'exposició tractava d'aquest important noble aragonès que unes vegades va ocupar alguns dels oficis més importants de la cort de Jaume I i unes altres es va enemistar amb ell, raó per la qual fins i tot fou exiliat. Aquest noble té una gran importància en els orígens de la conquesta de València, ja que va conquerir el castell i la vila de Morella en el pas de 1231 al 1232 i després va repoblar la major part d'aquest territori. L'exposició mostrava quinze documents datats entre 1226 i 1263, relacionats amb aquest personatge, acompanyats de textos explicatius per a la comprensió de l'activitat política, militar i jurisdiccional d'aquest noble i la seva relació amb el rei Jaume.

El mes d'octubre de 2008, a València, a dos edificis molt propers entre ells, l'Almodí i el Museu de la Ciutat, s'obriren dues exposicions. Al primer es pogué veure l'espasa de Sant Martí que degué usar Jaume I, i amb la qual es coronà més tard Martí l'Humà, peça procedent del Museu de l'Exèrcit de París, alhora amb moltes altres armes procedents de diverses institucions d'Europa, amb la qual cosa s'aplegaren armes autèntiques del segle XIII. Al Museu de la Ciutat hi havia el *Llibre del Mustaçaf de València* amb molts altres documents sobre l'ordenació del territori valencià i les noves lleis a partir de l'entrada del Conqueridor el 1238.

Sóc conscient que d'altres actes i publicacions en ocasió dels 800 anys del naixement de Jaume I no figuren en aquesta crònica, malgrat d'haver intentat de recopilar-ne al màxim possible. Molta informació sol·licitada no ens ha arribat. Agrairé al lector benèvol que vulgui satisfer-se, per ara, amb la que li oferim ací a data de 30 de setembre de 2009.